

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 30259/16

Hüseyin YILMAZ / TÜRKİYE

Başkan

Valeriu Grițco,

Hâkimler

Arnfinn Bårdsen,

Peeter Roosma

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla 16 Haziran 2020 tarihinde komite halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 28 Mayıs 2016 tarihinde yapılan başvuruyu ve İç Tüzük'ün 54. maddesinin 2. fıkrasının a) bendi uyarınca Hükümet tarafından ibraz edilen ve başvuran tarafından cevap olarak sunulan bilgileri göz önünde bulundurarak, gerçekleştirilen müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2020. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

OLAY VE OLGULAR

1. Başvuran Hüseyin Yılmaz, 1956 doğumlu bir Türk vatandaşı olup Diyarbakır'da tutuklu bulunmaktadır. Başvuran, Mahkeme önünde Diyarbakır Barosuna bağlı Avukatlar M. Özdemir ve M. Beştaş tarafından temsil edilmiştir.

2. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

Davanın Koşulları

3. Davanın kendine özgü koşulları, taraflarca ifade edildiği şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

4. 27 Ekim 2005 tarihli tıbbi raporda, başvuranın kardiyovasküler bir hastalık olan ateroskleroza yakalandığı belirtilmiştir.

1. Birinci işlem dizisi

5. Başvuran 2009 yılında, organize bir çete tarafından yürütülen yıldırma faaliyetleri kapsamında kamu ve özel kurumların işleyişine engel olma başta olmak üzere farklı suçlamalar nedeniyle tutuklanmıştır. Ceza yargılaması 103'ü tutuklu olan 151 sanık ile ilgiliydi.

6. Başvuran, Diyarbakır Cezaevinde tutuklu bulunduğu sırada çeşitli kalp sorunları yaşamış ve birçok defa hastaneye kaldırılmıştır. 27 Kasım 2013 tarihinde ameliyat olmuştur. Hükümet, konuyla ilgili çok sayıda tıbbi belge göndermiştir.

7. Başvuran, 7 Mart 2013 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunmuştur (Başvuru No. 2014/3718). Başvuran diğerlerinin yanı sıra, sağlık durumu göz önüne alındığında, tutukluluk halinin kötü muamele teşkil ettiğini iddia etmiştir.

8. Diyarbakır Hastanesi 8 Mayıs 2014 tarihinde, başvuranın sağlık durumunun cezaevi koşulları ile uyumsuz hale geldiği kanaatine varmıştır. Başvuran belirtilmeyen bir tarihte serbest bırakılmıştır.

9. Anayasa Mahkemesi 9 Mayıs 2018 tarihinde başvuranın sağlık durumunun ilgili dönemdeki cezaevi koşulları ile bağdaşmadığına ilişkin şikayetin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi;

- başvuranın tıbbi bakımının uygun olduğunu;

- hiçbir unsurun, cezaevi makamlarının, başvuran hakkında uygulama tedbirleri alırken veya hastaneye nakledilirken ihmalkarlık sergilediklerini söylemeye imkan vermediğini;

- başvuranın sağlık durumunun bozulması ile tutuklanması arasında herhangi bir bağlantı kurulamayacağını;

- içinde bulunduğu cezaevi koşulları, ilgili kişinin, olağan bir tutukluluğa bağlı acının ötesinde bir muameleye konu olduğunu söylemeye imkan vermediğini belirtmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi aynı kararıyla, hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle tutukluluğun süresi ile ilgili şikayeti kabul edilemez olarak açıklamış ve başvuran hakkında yürütülen yargılamanın aşırı uzun süresi göz önünde bulundurulduğundan Anayasa'nın ilgili hükümlerinin ihlal edildiğini ifade etmiştir. Başvurana manevi tazminat olarak 4.320 Türk lirası (TRY), masraf ve giderler olarak 2.186 TRY ödenmesine karar vermiştir.

2. İkinci işlem dizisi

11. Başvuran 10 Nisan 2016 tarihinde, terör faaliyetleri nedeniyle yürütülen bir başka ceza yargılaması kapsamında yeniden yakalanmıştır. Başvuran 12 Nisan 2016 tarihinde, Diyarbakır Cezaevinde tutuklanmasına karar veren Sulh Ceza Hakimliği önüne çıkarılmıştır. Bu tutuklamaya karar veren hâkim, yukarıda anılan 8 Mayıs 2014 tarihli raporun eski olduğu ve

başvuranın sağlık durumunun, şu anda tutukluluk hali ile bağdaşmaz olduğunu belirten hiçbir unsur bulunmadığı kanaatine varmıştır.

12. Başvuran 18 Mayıs 2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş ve sağlık durumunu ileri sürerek, geçici tedbir olarak serbest bırakılmayı talep etmiştir (Başvuru No. 2016/9401).

13. Anayasa Mahkemesinin bilgi talebine yanıt olarak, Cumhuriyet Savcısı, başvuranın bulunduğu cezaevinde bir doktor, bir hemşire, üç bakıcı ve yeterli sayıda yardımcı personel mevcut olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, cezaevinde, belirlenmiş çalışma saatleri dışında, sağlık durumları aciliyet arz eden tutukluları hastanelere nakletmek amacıyla bir ambulans da bulunduğunu belirtmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi 25 Mayıs 2016 tarihinde, ilgili makamlar tarafından tıbbi rapor talep edilmesinin yanı sıra cezaevinin gerekli tıbbi personele ve başvuruları gerektiği takdirde hastaneye nakletme imkanına sahip olması göz önüne alındığında, durumun derhal geçici bir tedbir alınmasını gerektirmediği kanaatine varmıştır. Anayasa Mahkemesi bu nedenle:

- geçici tedbir talebi hakkında karar vermeye gerek olmadığını;
- tıbbi bilirkişi raporunun öncelikli olarak alınması ve adli makamların bu rapora dayanarak ivedilikle bir karar almaları gerektiğini;
- her türlü gelişmeden haberdar edilmesi gerektiğini;
- başvuranın her türlü gelişmeden sonra yeni bir talepte bulunma imkanına sahip olduğu gibi Anayasa Mahkemesi de talebi re'sen yeniden inceleme hakkını saklı tuttuğunu ifade etmiştir.

15. Bu arada, 18, 24 ve 30 Mayıs ile 1 Haziran 2016 tarihlerinde başvuran, tutuklanmaya maruz kalma kapasitesi konusunda tıbbi rapor düzenlenmesi amacıyla Diyarbakır Hastanesinde muayene edilmiştir. 1 Haziran 2016 tarihinde düzenlenen raporda, başvuranın takip edilmesi tavsiyesinde bulunulmuş ve tutuklanması hususunda herhangi bir tıbbi engel bulunmadığı belirtilmiştir.

16. Başvuran 18 Kasım 2016 tarihine kadar on dokuz defa hastaneye götürülmüştür. Başvuran ya kalp sorunları nedeniyle yeniden muayene edilmiş ya da böbrek, idrar ve dış rahatsızlıkları nedeniyle tıbbi tedavi görmüştür.

17. Anayasa Mahkemesi 11 Kasım 2016 tarihinde başvuranın geçici tedbir talebinin reddine karar vermiştir.

18. Başvuran 22 Kasım 2016 tarihinde, hakkındaki delil durumu, tutukluluk süresi ve sağlık sorunları göz önünde bulundurularak serbest bırakılmıştır.

19. Başvuran, sonraki tıbbi muayenelerine girmemiştir.

20. Dosyadaki unsurlardan, Anayasa Mahkemesine ikinci bireysel başvurunun yanı sıra bu süre zarfında, bilhassa tutukluluk gerekçelerin yetersiz oluşu, bu ikinci ceza davasındaki tutukluluk süresi ve söz konusu yargılamanın süresi ile ilgili olarak yapılan diğer iki başvurunun derdest olduğu anlaşılmaktadır.

3. Başvuranın tutukluluk koşulları

21. Hükümet, başvuranın iki tutukluluk dönemi ile ilgili olarak aşağıdaki bilgileri ibraz etmiştir:

- başvuran tıbbi muayenelerden ve düzenli kontrollerden geçmiş;
- kendisine gerekli ilaçlar verilmiş;
- başvuranın tutuklu bulunduğu cezaevinde bilhassa bir doktor, bir hemşire ve üç bakıcının görev yaptığı bir sağlık merkezinin yanı sıra çalışma saatleri dışında da nöbetçi personel bulunmaktaydı;
- cezaevinde, bir ambulansın yanı sıra durumları aciliyet arz eden tutukluları her an hastaneye nakletme imkanı bulunmaktaydı.
- başvuran yerleşim planları aynı olan iki farklı yaşam ünitesinde tutulmuştur: 7,8 x 3,4 metre alana ve 7,8 x 8 metre yürüyüş avlusuna sahipti. Bunlar üç kişilik yaşam birimleriydi ve sağlık tesislerine sınırlama olmaksızın erişilebilirlerdi.

ŞİKÂyetLER

22. Başvuran, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerine dayanarak, sağlık durumunun, tutukluluğuna engel teşkil ettiğini iddia etmektedir.

23. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesine dayanarak, tutuklama ve tutukluluk durumunun devamı için benimsenen gerekçelerin yetersizliğinden yakınmaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 3. MADDESİ

24. Başvuran, sağlık durumunun hassasiyetine rağmen hapsedilmesinin, her an bir kalp krizi geçirebilecek olması nedeniyle Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerine aykırı olduğu kanısındadır.

25. Mahkeme, bir şikâyetin, olgusal iddialar ve hukuki argümanlar olmak üzere iki unsur içerdiğini hatırlatmaktadır. Mahkeme, hâkim hukuku kendiliğinden uygular (*jura novit curia*) ilkesi gereğince, Sözleşme ve Protokolleri gereğince başvuranlar tarafından ileri sürülen hukuki gerekçelerle sınırlı olmadığını ve bir şikâyeti, başvuranlar tarafından ileri sürülenler dışındaki Sözleşme maddeleri ya da hükümleri kapsamında inceleyerek, bu şikâyete konu edilen olaylara ilişkin yapılacak hukuki nitelendirme hususunda karar verebilmektedir (*Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], No. 37685/10 ve 22768/12, § 126, 20 Mart 2018). Somut olayda, başvuranın tutulduğu koşulların bebeğinin sağlık durumu ile uygunluğuna ilişkin şikayeti Sözleşme'nin yalnızca 3. maddesi açısından incelemenin uygun olduğu kanaatindedir.

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

26. Mahkeme, konuyla ilgili ilkeleri özetlemek için, olağan ve makul hapsedilme ihtimalleri göz önünde bulundurulduğunda, hasta bir kişinin

tutukluluk koşullarının, sağlığının korunmasını taahhüt etmesi gerektiğini yinelemektedir. Bundan, bir tutukluyu, tedavi edilmesi özellikle zor bir hastalıktan muzdarip olsa bile, salıverme veya bir devlet hastanesine sevk etme konusunda genel bir yükümlülük bulunduğu sonucuna varılamasa bile, Sözleşme'nin 3. maddesi her durumda Devlete özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilerin fiziksel bütünlüğünü koruma yükümlülüğü yüklemektedir (*Enea/İtalya* [BD], No. 74912/01, § 58, AİHM 2009). Hapis cezasının infazına ilişkin uygulamalar, ilgili kişiyi, tutukluluğun doğasında var olan kaçınılmaz sıkıntı ve üzüntü seviyesini aşan bir ızdıraba maruz bırakmamalıdır (*Dorneanu/Romanya*, No. 55089/13, § 76, 28 Kasım 2017). Mahkeme, bilhassa ciddi koşullarda, iyi bir ceza adaletinin gerçekleştirilmesi adına, insani nitelikli bir takım tedbirlerin alınmasını gerektiren durumlarla karşılaşılabileceğini göz ardı edemez (yukarıda anılan *Enea* kararı, § 58, AİHM 2009).

27. Mahkeme ilk olarak, başvuranın birinci tutukluluk dönemi hakkında herhangi bir şikayet sunmadığını gözlemlemektedir. Başvuran, yararlandığı tıbbi tedavilerin ve takiplerin yetersizliğinden de şikayet etmemektedir. Sadece her an kalp krizi geçirebileceğini ifade etmekle yetinmekte; ancak tutukluluğun bu soruna nasıl yol açacağını veya bu konuda somut bir risk oluşturacağını açıklamaktadır. Başvuran tüm iddialarını 8 Mayıs 2014 tarihli rapora dayanarak oluşturmakta ve 12 Nisan 2016 tarihinde yeniden hapsedilmesine itiraz etmektedir.

28. Mahkeme, başvuranın sağlık durumunun artık cezaevi koşulları ile uyumsuz hale geldiğinin belirtildiği 8 Mayıs 2014 tarihli raporun ardından serbest bırakıldığını gözlemlemektedir. Ancak, Sözleşme'nin 3. maddesi bağlamında, Mahkeme, 12 Nisan 2016 tarihinde başvuranın tutuklanmasına karar veren hakimin argümanında eleştiriye açık herhangi bir yön bulmamaktadır. Nitekim yukarıda anılan raporun eski olduğunu ve -12 Nisan 2016 tarihinde karşısına çıkan- başvuranın sağlık durumunun

tutukluluk ile bağdaşmadığını gösterecek hiçbir unsur bulunmadığını belirtmiştir (yukarıda 11. paragraf).

29. Mahkeme aynı zamanda, başvuranın tutuklu bulunduğu sırada düzenli bir tıbbi takipten yararlandığını ve bunun kalitesi hususunda itirazda bulunmadığını tespit etmektedir. Mahkeme, başvurana uygulanan tıbbi tedavinin titiz ve belgelendirilmiş niteliği göz önünde bulundurulduğunda, bir tutuklunun acil durumda hastaneye nakledilmesini sağlamak üzere uygulamaya konulan düzenlemelerin etkinliğinden de şüphe duyulacak hiçbir unsur bulunmadığı kanısındadır.

30. Bunun yanı sıra, ilgilinin yeniden hapsedildiği sırada konuyla ilgili yeni bir bilirkişi raporu almak amacıyla işlem başlatılmıştır. Çok sayıda muayene sonrasında düzenlenen 1 Haziran 2016 tarihli raporun tıbbi takip tavsiyesinde bulunmakla yetindiği ve başvuranın hapsedilmesi konusunda herhangi bir kontrendikasyonun olmadığı belirtilmekteydi (bk. yukarıda 15. paragraf).

31. Mahkeme aynı zamanda, başvuranın geçici tedbir talebinin Anayasa Mahkemesi tarafından ivedi ve uygun şekilde incelendiğini; 8 Mayıs 2016 tarihinde yapılan bu ikinci başvurunun Anayasa Mahkemesi önünde derdest olduğunu kaydetmektedir. Dolayısıyla bu şikayet vaktinden önce yapılmıştır.

32. Sonuç olarak, başvurunun bu kısmı, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1 ve 4. fıkraları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez olarak açıklanmalıdır.

II. SÖZLEŞME'NİN 5. MADDESİ

33. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesinin 1 ve 3. fıkralarına dayanarak, ikinci tutukluluk dönemi ile ilgili olarak, tutukluluk gerekçelerinin yetersiz olduğunu ve hakkında ısrarcı davrandıklarını iddia etmektedir.

34. Mahkeme, bu bağlamda yapılan iki başvurunun Anayasa Mahkemesi önünde derdest olduğunu gözlemlemektedir (yukarıda 20. paragraf). Bunun yanı sıra başvuranın 22 Kasım 2016 tarihinde serbest bırakıldığını kaydetmektedir (yukarıda 18. paragraf).

35. Sonuç olarak, başvurunun bu kısmı vaktinden önce sunulmuş olup, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1 ve 4. fıkraları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle reddedilmelidir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilerek, 9 Temmuz 2020 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Valeriu Grițco
Başkan